

Naujienu Antroji Dalis

NR. 875

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Dienų skeveldros

I.

Kas susitelks ir kitiems pateiks žinoti Vatikano dokumentų rinkinį, kurs liečia Vatikaną ir jo veiklą nuo antrojo pasaulinio karo metu. Reikia manyti, ten apstu lietuviškų temų.

Pilna antraštė yra ši:

“Actes et documents du Saint-Siège relatifs à la seconde guerre mondiale, 3: le Saint-Siège et la situation religieuse en Pologne et dans les pays baltes, 1939-1945”. Edités par Pierre Blet, Robert A. Graham, Angelo Martini, Burkhardt Schneider. Vol. 3 (deux parties) Città del Vaticano, Libreria Editrice vaticana, 1967.

II.

Rugsėjo 29 d. vėl susirenka Sinodas. Lenkai savo delegacijos pirmininku pasirinko kard. Wyszinski. Kiti delegacijos nariai yra šie: kard. Wojtyła, vysk. Jop, vysk. Kaczmarek ir vysk. Kalwa.

Yra gandų, kad Vatikano — Sovietų konkordato atveju ypatingų pareigų gautų vysk. Kalwa, kurs ir dabar bando pavadovauti sritims, kurias tiesioginiai ir teisėtai atlieka Vilniaus Vyskupijos valdytojas Č. Krivaitis.

III.

Londono lenkų spauda stebisi štai kuo:

— Kodėl okupuotos Lietuvos srityse lenkai yra proteguojami, o gudų srityse visiškai neigiami. Sovietų statistika Gudijoje rodo patį didžiausį lenkų skaičių. Bet nei vienos pradžios mokyklos, nei kokio nors laikraščio, ir nebuvo ir nesitikima gauti. Tuo tarpu okupuotoj Lietuvoje išeina lenkų savaitraštis ir yra netgi lenkų dėstomąja kalba vidurinių mokyklų.

Maskva žino ką daro, ir kiekvienu atveju gali iškilti įvairūs Vilniaus mainai.

Beje, Vilniaus lenkų laikraštis galima prenumeruoti bet kur anapus geležinės uždangos. Tuo tarpu Lenkijos spauda teigiamai su specialiu saugumu leidimu.

IV.

Neseniai knygų rinkoje pasirodė toks spaudinys:

“Ronald Seth. The Executions — The Story of Smersh. Londyn, Cassel, 1967.

Tai knyga apie Smieršą arba pilnai Sovietų žvalgybos specialų padalinį vardu “mirtis šnipams”. Antro pasaulinio karo metu Smieršo daliniai ėjo čia pat už pirmųjų kariuomenės smogiamųjų dalinių ir prašukuodavo rajoną. Smieršo žodis

— galutinis sprendimas: gyventi ar mirti.

Kaip Ronald Seth pastebi, valstybinio masto teroras Rusijoje turi senų senų tradicijų. Ivanas III, o ypač Ivanas žiaurusis Smieršo pirmtakas pavadino Oprišina. Aleksandro II laikais Oprišina prijungta specialiai žandarmerijai Ochranai, o bolševikmečio pirmaisiais metais gavo Čekos vardą.

Šiuo metu Smierš turi dvi mokyklas: vieną prie Maskvos ir dvi prie Berlyno.

Dzieržinskis bekurdamas Čeką suformulavo vadinamųjų “klajoklių budelių” postus. Tokie budeliai gavę uždavinį jį vykdo visomis priemonėmis ir bet kur pasaulyje. Iš “klajojančių budelių” įvykdytų sprendimų minėtini kad ir šie: gen. Kutepovo, gen. Milerio, Reiso, Konovalco, Masariko, Trockio ir kt. ir kt. “Netikėtos mirtys”.

V.

Londono knygų rinkoje pasirodė R. Kiersnowskio “Reportaz spod ciemnejm gwiazdy”. Reportažo autorius vokiečių lenkų karui vykstant atsidūrė tuo metu ramiausiame Europos užkampyje, būtent Vilniuje. Kiek iš recenzijų spręsti, ėmėsi žygių lenkų veikimui atgaivinti ir sustiprinti. Čia įdomu pastebėti, kad veikloje prieš Lietuvos administraciją sutarė ir ranka rankon ėjo Vilniaus lenkų nelegalaus darbo pirmininkas Zagorski ir komunistas Jedrychowski. Praėjo daug metų, bet lenkai kaltina kaip kaltinę Lietuvos administraciją noru sulietuvinti Vilnių. Manding kai gera dar norisi geriau, taip ir lenkų atveju.

VI.

Egiptas kovoje su Izraeliu netik kovojo Sovietiškais ginklais, bet naudojo ir Sovietų kovos taktiką: — atitraukiant įviloti priešą giliau į savo teritoriją ir... laukti žiemos šalčių.

VII.

“Literatūroj ir Mene” J. Butėnas rašo:

“Redakcijoje dirbant, pasitaikydavo įvairių kuriozų. Nepaisant mūsų atsargumo, būdavo ir klaidų. Pavyzdžiui, vykstant rinkimams, visi laikraščiai stengėsi kuo plačiau, kuo įvairiau pažymėti šį svarbų istorinį momentą. Nebuvo tenkinamasi reportažais iš rinkiminių apylinkių. Reikėjo ir vaizdinės medžiagos — iliustracijų. Pasirodė nuotraukų, kuriose užfiksuota linksma žmonių nuotaika: groja muzikantai, pabalsavę rinkėjai šoka. “Lietuvos Žinios” taip pat buvo įdėta

NIDOS KOPOS

TARPTAUTINYBĖ IŠEIVIJOJ

Nors mano pašnekasui su kun. A. Saulaičiu dingstis jau atrodo gerokai nutolusi, tačiau tarptautinybės klausimas išeivijoje yra ir visuomet bus neišvengiamu rūpesčiu.

Gyvenant savoje, tautinėje, valstybėje, tarptautinybė galėtų praplėsti akiračius, mus su pažindinant su aplinkiniu pasauliu. Visai kitaip esti išeivijoje, kur apstu žmonių “silpno tikėjimo” ir kartu tarptautinybės nuolat graso pavojumi mus užgožti. Tarsi ankstyvoji šalna, ji pakanda ne tik žiedus, bet paliečia ir lietuviybės šaknis, žlugdydama mūsų tautinę ir kultūrinę veiklą.

Kad svarstant šį klausimą, mano pašnekovu atsiliktinai pasitaikė kun. A. S-tis, tikiuosi nebūsiu apkaltinta jį “puolanti” dėl kokio nors jam priešikumo: kun. A. S-čio niekur gyvenime nesu sutikusi ir visai jo nepažįstu. Jį laikau tik šio laikmečio išeiviškos liet. visuomenės vienu balsų, kartu reiškančių ir dabartinio jaunimo vadovų pažiūras.

Atsakydamas į mano rašinį “Smilkalai tarptautikumo stabai”, A. Saulaitis, S. J., (“Laisv. Lietuvos” š. m. 9-me n-ry) atsi-

liepė straipsniu “Tikrovė ir kritika”. Pati antraštė mena, jog mano kritika bus nepataikyni į tikrovę; šitaip atsitikę todėl, jog aš, rašėju nuomone, neatšizvelgusi į kelias aplinkybes.

Esą tarptautikumas buvęs tik viena penkių plačių temų, kun. A. S-čio nagrinėtų pr. m. “Drauge”, kur jo buvę rašyta ir apie tautiskumą, religiją, organizacinius reikalus ir kit. Tarptautikumo klausimas iškilęs, tik kalbant apie stovyklavimą.

Antra, tuose jo rašiniuose esą buvę paminėta visa eilė jaunimo org-jų ir stovyklų. Mano esanti “be pagrindo užpulta Pasaulio Lietuvių Jaunimo Stovykla Dainavoje”.

Kiekvienam valia pasirinkti dalyką ar klausimą, kurį nori nušviesti ar svarstyti. Gerai atsimenu anuos A. S-čio minimus rašinius “Drauge”, visus esu skaičiusi. Tik koks man reikalas sieti tuos kitus klausimus su tarptautikumu? Jei būčiau rašiusi apie jaunimo stovyklas arba apskritai, gal tada ir būtų buvę pagrindo S-čiui pasigesti mano dėmesio ir kitoms temoms. Viena jų buvo tarptau- (Nukelta į 2 psl.)

nuotrauka, vaizduojanti rinkimų momentą viename Kauno rajonų. Kitą dieną ateina į redakciją darbininkų delegacija ir tiesiog ima mus barti: “Kokią jus nuotrauką įdėjote! Juk tai praeitų metų šančių saulų gegužinė... Daug kas pažįsta šokėjus. Va, šita pora...” Aja-jai! Tuo tarpu fotografas, atnešęs tą nuotrauką, tvirtino, kad tai iš tikrųjų rinkimų vaizdai... Daugiau jis nerodė akių.

Dirbdami dienraščio redakcijoje šituo Liaudies vyriausybės laikotarpiu, pasigedome vieno dalyko — polemikos. Buvo įprasta, kad “Lietuvos Žinios” polemizuoja kuriuo nors klausimu su

“XX amžiumi” arba “Lietuvos aidas” moko “išminties” kitus laikraščius. Dabar visi laikraščiai rašė panašiai: kritikavo praeitį ir ragino, drąsino skaitytojus koja kojon žengti naujo gyvenimo keliu.

Todėl, kai susirinkęs Liaudies seimas liepos 21 d. posėdyje priėmė deklaraciją apie Lietuvos paskelbimą Tarybine respublika ir kitus įstatymus, darėsi aišku, kad tasai paralelizmas spaudoje nereikalingas. Spauda buvo pertvarkyta. Liepos pabaigoje užsidarė “Lietuvos Žinios” ir kai kurie kiti laikraščiai.

J. Cicėnas

TARPTAUTINYBĖ IŠEIVIJOJ

(Atkelta iš 2-ro psl.)

gta fikslu pagarsinti U. S. vardą ir sudaryti apie šį kraštą palankią nuomonę, neišskiriant nei politinių sumetimų. Suprantama, P. C. savanoriai turi būti pasiruošę patarnauti, būti naudingais. Tačiau ką reiktų manyti apie mūsiškių pašaukimą būtinai padėti kitiems, užsimerkus, praeinant pro artimuosius? Žodis "artimas" kilęs iš žodžio "arti". Tada sako, kad arčiau esantysis pirmiausia turėtų būti pamatytas ir išgirstas. Kun. A. S-tis geriau už mane žino Evangelijos vietas, kur apie tai moko.

Kai mūsiškiai mieliau tiesia pagalbos ranką tolyn, pro artimųjų petį, tektų jau šnekėti ne apie neapykantą svetimiesiems, o apie meilės ir net paprasčiausio dėmesio stoką saviesiems!

Teisybė, mes neturime tokių išteklių, kokių turi valstybė, ar jos sukurtą P. Corps tarnybą. Iš kur mums turėti? Tačiau turime žodį, raštą ir pakankamai laisvės šioms priemonėms atitinkamai panaudoti. Be nuolatinio garsinimo ir raginimo ir P. Corps neišsiverčia.

Nors mūsų jaunimas jau ir taip linkęs užsimerkti prieš lietuviškus reikalus, o tačiau A. S-tis dar jį skatina eiti "atviru akim ir širdim" į viso pasaulio rūpesčius, kurie esą taip "prieinami spaudoj nuo Alabamos iki eskimų". Ar ne mūsų, ypač jaunimo vadų, uždavinys pasistengti, kad ir liet. tautiniai rūpesčiai būtų spaudoj taip gerai "prieinami"?

Kad viešai paskleistų idėjų ar minčių ir nelaikytume "nepakeičiamomis dogmomis", kaip priminė A. S-tis, jų poveikio ar pasekų niekas negalės panaikinti. Žodis žvirbliu išlekia — jaučiu grįžta!

Mūsų jaunuomenės vadovai ir šiaip raštingieji puikiai sugeba laiku pačiuoti ir visuomenei skelbti visokius madingus šūkius ir "formules", tik nepajėgia ar nesistengia juos taikyti savam, lietuviškam atvejui.

Kad mūsų jaunieji su "misionieriškais pašaukimais" ar polinkiais būtų suskatę tarptautinę ir tarprasinę meilę skleisti kiek anksčiau, kol šie klausimai dar nebuvo tapę partinėmis varžybomis dėl pirmenybės ir populiarumo balsuotojų tarpe ar parankia priemone valdžios kėdėms pasiekti, — tada būtų pagrindo gėrėtis ir didžiuliais savųjų misijiniu kilnumu.

Kai idėja tampa mada, kai ji pakinkoma į politikuojančių ir net biznio interesų vėžėčias, ji netenka pirmąsio savo orumo ir juo labiau, kad rasių nelygybės klausimas yra užsisėjęs į neįveikiamą, o ne šviežią "mo dernųjų laikų problema". Tad šio jau nukaršusio blogio gėdingumą tik dabar, po šimtmečių pajutus, vargu tikėtų girtis ir garsintis "į aukštesnius užmojus" ar į naujas "dimensijas" pasinešus.

Savo rašinį "L. L-je" A. S-tis

baigia tokia išvada: mano kritika buvusi tik pasinaudojimas "patogiai pačiupta proga", kilusi iš "netiksliai perskaityto" jo straipsnio.

Kam čia man taip godžiai graibstyti tokio dalyko, kuris mūsų išeivijoje niekad nebuvo nei naujovė nei retenybė, o tik vis tirščiau besiplečias skofintų šūkių ir svetimos propagandos sukeltas smogas, kuris, ypač jaunimui, svaigina galvas ir

painioja kelius į teisingą apsisprendimą ir pasirinkimą.

Atsiliesčiau tik dėlto, kad tarptautiškumas jau tapęs labai dažnu mūsų išeiviško stalo skanėstu. Atrodo, kad ir kun. A. Saulaitis nelabai "tiksliai" perskaitė aną mano rašinį apie smilkalus.

Mūsiškėj laikraštijoje šiuo klausimu jau esu nekartą šį tą įterpusi. Duok, Dieve, kad tokios "progos" mūsų tarpe visiskai išnyktų.

M. Šnarienė

JURGIS JAŠINSKAS

SPAUDOS PABIROS

Piemenavimo romantika

(Iš ciklo: "Poetas ir revoliucionierius")

"Na, ir susirado apie ką rašyti!" tars nė vienas, "apie piemenavimą! Ir net jo romantiką... E-h-h."

Ir iš tiesų, kas gali būti įdomaus užsiėmimo, darbe ar profesijoje, kuri, paprastai, laikoma paniekos objektu, patyčiomis arba menkaverčio darbo ar veiksmo sinonimu: "elgiasi arba kalba kaip pienuo, koliojasi kaip pienuo, piemens darbas, piemens išvaizda" ir pñš. Argi taip nebūdavo kalbama mūsų garbingame krašte, o argi čia kartais neišgirstame tokių kalbų bei išsireiškimų atgarsio?

Palankia piemenėliams pras-

me kartais išsitaravo rašytojai ir poetai, šnekėdami apie Lietuvos laukų giesmininką vyturėlį ir "piemenėlį-vargdienėlį" arba apie jo lumzdelius bei nuolat skambėjusias daineles. Taip sakant, pakeitus žodžius — kareivėliams, — piemenėliams:

"Lietus lyja, darganota ar skaidri /dienelė,—
Piemenėliams viskas tinka, —
/skamba jų dainelė..."

Buvo laikai, buvo dienos ir vasaros, kai ir piemenėlių profesija turėjo vertę ir prasmę. Buvo tai neatskiriama mūsų gimtojo krašto duondavių-ūkininkų gyvenime būtina dalelytė. Ir tiktai pavasario, ypačingai vasaros ir rudens sezonų metu. Tada neapsieisi be piemens:

kaip nori jį vertink, o jis reikalingas kaip kasdieninė duona. Ar berniukas-piemenėlis, ar mergaitė-piemenėlė: septynerių-trylikos iki penkiolikos metų amžiaus paaugliai. Tai toks amžius, kada tie paaugliai turėtų pradėti mokytis ir sėdėti mokyklos suolo.

O kaipgi sėdėsi mokykloje tuo laiku, kai laukuose, pievose ir miškuose žalia, sodri žolelė, kuri geriausias maistas ir karvytėms, ir avytėms, ožkelėms, kiaulytėms ir sunkų vargo jungą traukiantiems arkliukams? Kas juos prižiūrės, kas juos dabus, kad pasėliams žalos nedarytų ir ūkininkams nuostolių neatneštų, jeigu ne piemenėliai? Ir to užsiėmimo pateisinimui mūsų liaudis buvo susigalvojęsi posakį: "Piemeniu nebuvo — ponu nebūsi!"

Tai apgaulingas liaudies išminties pasireiškimas: stambesniųjų ūkininkų vaikai beveik niekada nepiemenavo, o tačiau į ponus išsimušdavo. O toji liaudies išmintis būdavo taikoma mažžemių, o ypačingai bežemių - trobelininkų vaikams, kurių kone kiekvienas savo vaikystėje išeidavo tą gyvenimo "akademiją!" Tas "akademijas" eidami jie palengvindavo savo gimdytojų vargas dienas, o tuo pačiu susidarydavo sau galimybę lankyti mokyklą žiemos metu. Ir ne retas jų dažnai pralenkdavo mokslo pažangume tuos turtingesniųjų ūkininkų vaikus, kurie nebūda-

(Nukelta į 6 psl.)

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNESPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynę ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6463
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	250 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	219 MONTGOMERY ST.	—	HE 5-6368
SYRACUSE, N. Y. 13204	515 MARCELLUS ST.	—	475-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0304
RAHWAY, N. J.	717 W. GRAND AVENUE	—	381-8997

Tautinių šokių švenčių takais

J. Vaičiūnienė

4

d. Įvairūs kitaip kūjami vaizdai. Sakysime, kas nors sudaro bendrą kubilą. Nubraižo jo tokį vaizdą. Centre kubo kryžiai iš kokių keturių ar aštuonių šokėjų, panašiai kaip "Noriu miego". Kryžiai lyg maluno sparnai sukasi į vieną ar į kitą pusę. Aplinkui didokas, pagal reikalą, kubilas. Apie jį lankas mažesnių kubilėlių; apie šį dar mažesnių. Juos visus suka centras. Arba tas centrinis apjuosimas didesniu kubilu, šis dar didesniu. Arba trys būdai kartu: vidury kubilas, aplinkui ratas kubilukų, juos apjuosia kubiliškai šokamas lankas, arba dar kitaip . . .

Iš kiekvieno šokio įmanoma sudaryti veiklą. Tačiau tokius šokius per dvi suvažiavusiųjų repeticijas vargu ar pasisektų sustatyti. Tokiu būdu sudėtingesnius vaizdus tektų paruošti vietose ir atvežtas apygataves dalis per tas dvi repeticijas sulipdyti.

Tenesupyksta už pavardžių paminėjimą! Dumčiūtė - Brechmanienė Kanadoje turi apie šimtą šokėjų. Jai tektų pagal planą sudaryti didžiausius, sudėtingiausius vaizdus ir namie išmokyti juos pasokti. Ivaškienė, Matulaitienė, Sagys, Gobienė, Čikagos t. šokių mokytojos paruoštų kitus sudėtingesnius vaizdus, įvairių šokių dalis. Jeigu vienas kitas tokio vieneto šokėjas ir neatvyktų, tai ir kitas, apskritai mokas tą šokį, tarp vaizdų sudarančiųjų, nepaklys.

Tokių sudėtingesnių junginių pakaktų dviejų-trijų: pirmajai daliai užbaigti, priešpaskutinei ir paskutinei.

Muzika — šokių sesuo

Muzika — įėjimo, išėjimo maršas ir kiekvienam šokiui turi būti, kaip ir šokiai, lietuviška, pažįstama, sava, ryžtinga, kėlianti, nešanti . . . Ji turi aiškiai skaičiuoti taktą, neleisti šokėjams iš takto iškristi, šalia jo atsisturti. Žmonės žino, kad "užgrojus šokių muzikai, kojos pačios kyla". Muzika turi pasakyti, koks šoksimas šokis, išskelti šokio eigą. Neuzmirština ir tai, kad šokėjai ne profesio-

ninkai ir ne muzikai; jiems nėra nė kada ausis ištempus klausyti partitūros nuslopinato takto, dargi tautinio šokio judesį laikyti prie svetimo garso. Muzika turi būti tautinio šokio papildytoja. Šokėjai turi būti su ja iš anksto susigyvenę.

Šokiams groti geriausiai dera dūdų orkestras. Jei kas abejotų, tegu pasiskaito Broniaus Jonušo, lietuviškų maršų kūrėjo ir dirigento, straipsnį "Drauge" 1967. VI. 3. "Trečiosios Tautinių šokių šventės reikalai". Jame pasakyta viskas, kas būtina apie muziką ir apie šviesas.

Tik prie šviesų norėčiau pridėti tai, kad iš esmės netinka ir nedera tokiai programai einant užtamsiojimais, neva "efekta". Užtamsiojimais sutrauko vaizdus, lyg blogai einančiame, gendančiame "filme". Šokėjai, sutemus šokdami, gali sumaišyti ir susimaišyti. O gausi, įvairi marga žiūrovų minia į užtemimus įvairiai atsiliepia. Ir chorai muzikinių pauzų nedaro. Nebent nutrūkinėja garsintuvais, kas jau laikoma nesėkme.

Bene visi buvusių tautinių šokių švenčių vertintojai irgi yra priminę, kad čia suėjimas ne to veido, kurį pritiktų nors akimirka užtiesti.

Aplinka, vieta ir visuomenė

Nepaneigini nei psichologų teigimai, nei policijos sudarytieji ir sudaromi statistiniai duomenys, kad tam tikros didmiesčių vietos, kelia vieniems smurto, kitiems baimės, pasibaurėjimo šurpo jausmus. Tokiose vietose pasitaiko daugiausia nusikaltimų žmogų tvarkomiems nuostatams, bendrai drausmei. Esame daug kas ir patys patyrę, jog, tokias vietas praeinant, apima šurpas, baimė, skubi kuo greičiausiai jas praeiti ar apsilenkti.

Iš dalies tokiai vietai priklauso ir Čikagos buvusių skerdyklų, dabar išskeltų, vieta, Sinklerio "Raiste" aprašyta, kur baisiose sąlygose žuvo ten dirbusi ir lietuvių ateivių šeima.

Tiesa, kad dabar tenai ne tiesioginės džiunglės, bet klaukus belangis pastatas mūras — su tvarto pavidalo durimis. Nors jo išvaizda priešinasi meno grožio

sąvokai . . ., o ypač vidus — ir sanitarijoms, tokio darbo kaip šokių šventės, sąlygoms, čia buvo rengiamos didžiosios mūsų tautinės šventės, nes, girdėjau, jog iš viso tam tikro pastato Čikagoje nesą. O patys argi pasistatysime. Tai ir Trečiajai Tautinių šokių šventei nebus kur kitur dėtis.

Tik įžengus prieangin pamatai, kad vidus — išorės tęsinys ir derinys. Debesėliuose dūmų vyksta prekyba, skamba buteliai, stiklai, spaudžiasi gatvės bildesys, triukšmas. Įėjus į pačią salę, iš trenkiančio ypatingais kvapais ir dulkėmis tirštoko oro, pajunti salės bene pagrindinę tiesioginę paskirtį — gyvulių prekybą, parodoms, varžyboms. Tam tikslui salė visais atžvilgiais labai gera, net grindys minkštos. Tokia aplinka ir tvirtą atsineštą nuotaiką gesina. Štai tūlas, šiaip visai padorus lietuvis įžengęs taria: "Kas čia daugiau lieka veikti, jei nerūkyti, negeriti. Juk ir patarlė moko, jog "kokiam suole sėdi, tokią giesmę giedi, kitaip, neisi su gyvenimu".

Tai kaip išsilaikyti tiems, kurie iš viso lengviau duodasi aplinkos veikimui, o sunkiau palenkiami meno grožio kūrybai priimti? Kitas apskritai ateina pasizmonėti, "savęs pasirodyti ir kitų pamatyti". Jeigu šiose sąlygose būtų statomos mūsų operos, lenda abejonė, ar iš tos operinės publikos neatsirastų civilizuotų "laisvamanių" nusikalsti kultūringo žmogaus laikysenai? Ar nepasirodytų, kad daugelio klausovų, kanklių stygos arba nutrūkusios, arba paveikiamos pašalinių įspūdžių, neatsiliepia nė į talentingų kūrėjų garsinį pasaulį . . .

Minios nuotaikų įvairumą ir jų iškrantų išsiliejimą ypač įrodė dauguma atsilankiusiųjų į visas tris Dainų šventes. Tautinių šokių vaizdo būta "galingesnio ir stebuklingesnio". Betgi ir čia nebūtų taip, kaip turėtų būti.

Antra vertus, tur būt, dėlto lietuvių įsigijo tautinę savybę vėluotis, kad amžiais gyvenę pagal saulės laikrodžius, dar ir dabar nepaiso žmonių išrastųjų, rodančių tikrą laiką. Tad vėluojasi į pradžią, vėluoja grįžti į savo vietas po pertraukų . . . Programos metu landžioja tarp suolų — kėdžių, midžioja sėdintiems kojas . . . Kodėl kalbasi su kaimynais, pučia dūmus, nešioja vėsinamus gėrimus, paleidžia bėgioti vaikus. — tuo erzina, pykina, trukdo sekti programą ir tiems, kurie atėjo girdėti ir matyti? Vienas kitas įspėjamas pats ir šitai pasisako: "O kas čia blogo nuo mano rūkymo atsitiks?". Visur visi rūko . . . Rūkau savo vietoje, o vietai štai turiu bilietą . . . Vaikams reikia pabėgioti: nesėdės kaip suaugę (!) žmonės . . . Čia laisvas kraštas. Demokratija . . ." ir t. t.

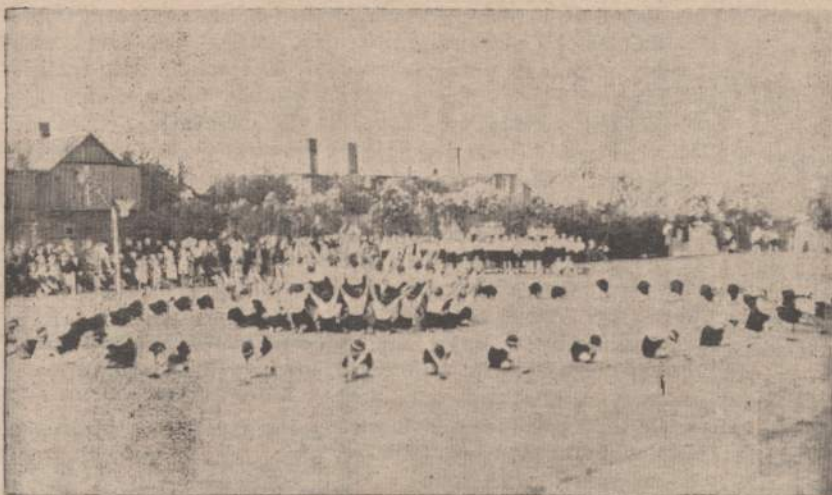
Zinome, kad kraštas laisvas. Bet žinome ir tai, kad jis laisvas visiems. Vaikų juo daugiau atsivedama, juo naudingesniau ir dėl to, kad jie laisvame krašte prantintusi laisvai būti drausmingi, nusižiūrėję į savo laisvus tėvus ir vyresniusius.

Jeigu žiūrovų, klausovų nenugali mėnas, nors ir neigiamai veikiančiose aplinkybėse, mėginkime drausminančiu veikimu išskelti, taip dabar drūtai pabrėžiamą, patį žmogų, visokio dėmesio centrą. Demokratiška pagarba žmogui pasigerbsime ir patys save. Iš tikrųjų, kas negerbia kito, vargu begali tikėtis sau pagarbos.

Zinome, kad tie, kurie šoka, dainuoja . . . daugiausia jaunimas, taip pat kieno nors vaikai, broliai, seserys, o gal ir jūs, atsiprašau, mūsų pačių. Kokia jiems, lietuvių vykdantiems, ir pačiai lietuvių bei pagarba, iš taip besielgiančios visuomenės? Kas nežino, kad dirbant, ypač

Brazdytė ir Bendroraitė, Jaunimo Centro studentų-čių grakštaus sambūrio grakščios šokėjos.

Sporto šventės, 1936 metais vykusios Marijampolėje, vienas numeris.

taip įtemptai, dažnėja pulsas, greitėja kraujo apytaka, kvėpavimas, įkvėpiama daugiau oro. Nuo to ir taip sunkaus oro, o dar prirūkomo, šokėjai greičiau ilsta, šįla, svaigsta galva, silpnėja atmintis, dėmesys, raumenų judesių koordinacija, painiojasi darbo eiga... Kitas net alpsta.

Jeigu šokėjai ar dainininkai po kelionių, ilgų bandymų repeticijų išbūna scenoje — salėje "nesigaivinę", kodėl jūs (mes) anųjų akivaizdoje negalėtume susigraibyti kantrybės, "pakešti" iki pertraukos, prieš tai atsigėrę?! Ar visa tai, ką mes šiuo ruožtu laikome laisve, demokratija, neatsiduoda mūsų egoizmu, palaidumu!?

Žinodami, kad darbuotojai jaučiasi geriausiai atlyginami, jei programos visa eiga įdėmiai sekama, dėkingai priimama, pagaliau ir margiausia visuomenė turi susidrausminti. Kai tiek ruošėsi dirbė čia pat nuvertinami, kai publikos gaudesys nustelbia chorą, kai didelis darbas paverčiamas pramoginiu "pikniku", nebus nuostabu, jei vis mažiau atsilieps į kvietimą ir programų dalyvių ir rimtesnės visuomenės atsilankyti!

Nors pateisinančių aplinkybių yra, bet nėra išteisinančių. Mesdami žvilgsnį ateitin, neprivalėtume atsisakyti minties paties visur save valdytis...

Aplinkos ir salės paruošimas

Pirmoji mūsų tautinių šokių šventė sutapo su Sakalų švente. Mačiau Čikagos laikraštį bene Sun Times, kuriame buvo abidvi šventės paminėtos ir įdėtų foto nuotraukų: Sakalų **tirštokos**, labai vaizdingos eisenos, išsitiesusios gatve, ir mūsų salės dalies vaizdelis. Recenzijų pažodžiui neatsimenu — tik tiek, kad Čekų — įvertinta geriau.

Jeigu jie ir kitos tautybės savo šventėms gauna didžiulias gatves eisenoms, stulpus plakatams ir iškelti vėliavoms, kodėl mes negalėtume gauti, — nors Halsted gatvės ilgesnį sprindį? Jos šalimis prie stulpų tebūna atitinkamai nupiešti plakatai su šūkiomis, iškeltos mūsų vėliavos rodytų kelią į šventės vietą. Artėjančius į pastatą tesutinka iškabos, juostos su sveikinimais. O pats pastatas kviestų didelėmis prie jo plazdančiomis ir aukštai virš jo iškeltomis vėliavomis.

Derėtų sukurti ir praleisti gatve, (jeigu eisenos nebūtų įmanoma suorganizuoti), nors keletą plokščiavežimių — "platformų" su prasmingai paruoštais gyvais paveikslais. Vienas būtų su mergaite, vaizduojančia Lietuvą. Tik ta mergaitė turi būti įsijautusi į savo vaidmenį, kad stebėtojai iš jos nesuprastų, jog Lithuania is happy, "Lietuva patenkinta", kaip teko išgirsti pastabą mūsų vežamai, spygliais aptvertai, besijuokiančiai Lietuvai vienoje iš paskutinių Pavergtųjų Tautų savaitių.

Salės vidų būtinybė apšvarinti, aprūpinti nors ir tais pačiais, bet "nestreikuojančiais" vėsintuvais. Prie vidinių ir iš-

laukinių durų visą laiką būtina budri nepasitraukianti sargyba, kad neateidinėtų atsitiktinai ir neišėdinėtų, iš gatvės praeivių, nesiveržtų triukšmas. Prekyba programos metu, sustabdyta. Dury uždarytos. Pasivėlavę neįleidžiami.

Girdėti balsų, kad salei šventiškai paruošti reikalingas dailininkas. Taip. Bet dailininkas dailininkui nelygus. Gali būti pasaulinio garso dailininkas, nors ir pats Picasso ar kitas didysis mūsų šokis, bet gali čia netikti. Jeigu savo meno krypties nor ir menkiausiai, madingiausiai kūriniams, neatitinkančiais idėjų nukabinės sienas, bus jo kūrinių paroda. Čia reikia, kaip ir muziko, pritaikomojo meno dailininko, jaučiančio ir suprantančio bendrą mintį. Būtų klaida kviešti šiam darbui ir jauną bet kurį dailininką čia mėginti savo jėgas, rodyti savo skonį ir mokyklos techniką, nes šventė ne "repeticija", bet galutinė aukščiausia visuma. Anot Gaudel, "reikia leisti reginiam kilti patiems iš savęs".

Reginiai, išplaukę iš idėjos ir patys iš savęs, derinsis ir prie vietos — salės dydžio. Kokie smulkučiai piešiniai, vaizdeliai, nors būtų meniškiausi, dideliame ir tokiaime plote nesukelia įspūdžio, smulkina bendrą vaizdą, o eiliniam žiūrovui, ne menininkui ir visai nepastebimi, nesuprantami. "Nežinau, nemačiau" — atsako tūlas paklaustas, kaip buvo "dekoruota" salė, scena.

To paties pritaikomojo meno dailininko, arba jo nurodymu turi būti nupiešti ir visi išlaukiniai "plakatai". Pereitos šventės plakatai pavaizduotos šokėjų poros, ypač moters buvo iš dalies panašios į ukrainietes, iš dalies į latves. Dabar iš didelio pamėgimo juodos spalvos, kada "juodbruvėm mergaitėms" rašomi ir giedami himnai, čia tuo labiau gali atsirasti plakatai su juodom šokančiom porom. (Pavyzdžių yra ir daugiau). Didžiai gerbdama kiekvieną tautybę ir rasę, taigi ir savo, negaliu sutikti su savo tautos sužalotu rodytu kitiems.

Svarstant salės vidaus paruošimą, mano supratimu, tiktų per visą kurią sieną (gal priešakinę) istorinis didingas vaizdas, išreiškiantis tiesą, visų valią, ryžtą, kovingumą, veržimąsi į nepriklausomybę, laisvę. Valstybės ženklai, Vasario 16-sios 50-ji data ir kitos apsupama tautinėmis vėlavomis...

Aplinkui šokamąją aslą iš atramų "balkonų" iškabinamos kiek į aslą pavariai su kotoais, lygiais protarpiais, lygaus didumo vėliavos. Bet ne patiesiamos ant atramų, lyg staltiesės, žiūrovams pasiremti, gal ir rūkančiojo cigaro pelenais pabarstyti. Žemai į tam tikrus stovus ar kilpas sustatys šokėjų būrių vadovai savo atsineštasias. Vėliavų protarpiaus būtų gražu pristatinti augalų žalumynų, ar nupieštų. Pasieniais paliekamas tuščias ruožas, kad išryškėtų šokėjų drabužių grožis, margumas ir vėliavų spalvų kalba.

Tautinės vėliavos, vėl anot to paties

Gaudel, visur turi laisvai plevėsuoti. Vėliava nėra medžiaga kokiam nors kitam reikmeniui iš jos padaryti. Ji yra pati sau ir visiems reiškianti tautinį susikauptumą. Ji aukščiausioji šventinio džiaugsmo, valios, ryžto, laisvės... išraiška. Į ją, laisvai plevėsuojančią, mes keliamo mintis. Paskui ją ir su ja kariai eina į mūsų lauką. Dėl jos laisvo plevėsavimo mes ir kovojame. Ji yra tautos emblema, žymė vis tiek gražių spalvų ar negražių, darnių ar nedarnių, didelė ar maža. Kur jai leidžiama laisvai plevėsuoti, nesinešiojama bet kaip, bet kur kiekvieno atskirai rankose, lyg norint parodyti, "daugiau heroizmo" (mintis skolinta) lengvo pamosuojamo tautiškumo... O tuo tarpu paverčiama lyg eiliniu žaislu. Iš vėliavos nedaromi jokie išraitymai, kaip dabar mes kai kada padarome. Kam nors papuošti yra begalės būdingų savo kraštui spalvų, iš kurių įmanoma sudaryti gražesnių, vaizdingesnių papuošimų, negu iš vėliavų — vėliavėlių. Ir pati vėliava niekuo nepuošiama, kaip tik jai pagarba ir kova dėl jos laisvės!

Jie ateina

Tinkamai paruoštos salės vaizdą užbaigia, įkvėpia atėję šokėjai, visi apsirengę turtingais, stilingais tautiniais drabužiais.

Šokamoje vietoje, plote nėra jokio žmogaus. Po šviesos, trimito, varpų skambesio, orkestrui užgrojus lietuvišką žygio maršą, (Vilniuj gimėm ir tik Vilniuj mes atgimsim...) atsidaro dury, įeina vadovė-vas, įvesdamas Amerikos ir mūsų valstybės vėliavą. Paskui šokėjų būriai, vedami į savo vadovų ir tautinių vėliavų. Prie kiekvieno atskiro vieneto — būrio Amerikos nei Kanados vėliavų nereikia. Virš pastato iškeltoji ir čia pirmiausiai įneštoji rodo, jog lietuvių tautinė šventė vyksta šio krašto vėliavos globoje. Kaišiojimas prie smulkių vienetų krašto vėliavos būtų jos reikšmės susmulkinimas.

Aldona Augustinavičiūtė stebėjosi, kad Vasario 16-sios "gimnazijos bokšte plevėsuoja lietuviška vėliava visiškai viena be vokiškosios". (Žiūr. Dirva 1967. 7-8 Nr.). Mes nesistebėsime, kad Amerikos demokratija leidžia mūsų tremtinei vėliavai čia simboliškai paėjėti ir vienai.

Nereikėtų nė priminti, kad nedera į sceną — salę atsinešti vietovinių plakatų, betkokių "transparentų", dargi netašytai paruoštų. Jie sumenkina, sugadina vaizdą, nupigina prasmę, pridudami gatvinių pobūdžio. Ir šokėjų būrių vietos vardas čia ne taip svarbu. Svarbiau sąmbūrių ir jų vadovų pavardės. Jos turi būti parodytos rimčiau, negu plakatais.

Įeinančius dalyvius sutinka ir lydi visi stovėdami. Eisena žengia tiesiog viduriu salės iki scenos. Vadovui dar nepriėjusiam prie scenos, nesustabdant eisenos, įteikiama gėlių puokštė, simbolinis visų pasveikinimas. Vadovės vėliavos dabar gali būti pastatomos scenoje, arba veda visą eiseną figūriniu maršu, kol suveda į pirmojo šokio pradžios vaizdą, ar tam tyčia paruoštą įžanginį šokį. (Figūrinį maršą nesupraskime su šokėjų pasikraipymais, sviedinių, lazdelių... "žongliravimais"... ar tiesiog pasiskolintą kokį gražų indėnų ar kitų maršą). Visos atsineštos vėliavos sunėšamos į centrą.

Nuaidėjus varpo dūžiui, šventė pradeda minutės tyla ir himnais. Juos pagiedojus, vėliavos nunešamos į kraštus ir sustatomos į paruoštus laikytuvus. O tos dvi vadovės, jeigu žygiuodami nepaliko jų prie scenos, tai dabar ten nunešamos.

(Bus daugiau)

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

vo susipažinę su piemenavimu, jo džiaugsmais ir vargų vargeliais. Piemenavimas neužmušdavo tų pauklių įgimtų ir iš tėvų paveldėtų gabumų, bet, gal būt, juos dar sustiprindavo grubaus gyvenimo realybės patirtimi. Tiesa, dažnu atveju mokymąsi mokykloje piemenavimas suvėlindavo, pasunkindavo (pavasarij, piemenavimo sezonui prasidėjus, piemenėliai adksčiau palikdavo mokyklos suolą, o rudenį vėliau jį grįžti galėdavo), bet jis jį praturtindavo kitomis — kasdieninio gyvenimo pažinimo vertybėmis. Ir tų vertybių atsinešę į mokyklą, jų ir joje gaunamas žinias rimčiau, realiau ir stipriau vertindavo, nors patys, dažnu atveju skurdžiau apsirengę ir prasčiau pavalgę turtingesniųjų savo moksladraugių tarpe jausdavosi nedrausiai ir laikydavosi nuošaliai laisvai išdykujančių beigi visokias išdaigas keičiančiųjų. Tai yra faktai, kurių nėra reikalo nei prasmės vytioti į užmaršties pakulus.

Dabar Lietuvoje, kur visi stambieji ūkininkai, vidutinieji, mažžemiai ir trobelninkai — grytelninkai sukimšti į prievarta įsteigtus XX-jo amžiaus gadynės susigalvotus dvarus — „kolūkius“ arba „kolhozus“, piemenavimo profesija palikta senesnio amžiaus žmonėms, paliegiams, kurie kitų darbų nebepajėgia dirbti. Nors tokiems, gyvenimo vargus perbrūdusiems, reikėtų duoti patogų gyvenimą ir poilsį, tačiau komunistinėj santvarkoje, kaip žinome, vyrauja šūkis: „kas nedirba, tas nevalgo!“ O tie laikai, kai Lietuvoje, kaip būtina gyvenimo eigos dalis, buvo ir piemenavimo profesija, stengiamasi pavaizduoti klasių ko-

vos tarp beturčių ir turtingesniųjų fone.

Antai, rašytojas Juozas Baltušis parašė net ištisą knygą apie piemenavimą, piemenėlių tėvus ir labiau pasiturinčius ūkininkus. Toji knyga pavadinata: „Parduotos vasaros“. Tos knygos tikslas, atrodo, yra buvęs ne bešališkai pavaizduoti piemenavimą, piemenų gyvenimą ir jų tėvų vargus, bet išskirti paties rašytojo susigalvotus kovos būdus tarp kaimo varguomenės ir turtingesniųjų gyventojų. Ir tai pavaizduota ne bešališkai, bet bendrosios, dabar Lietuvoje vyraujančios sistemos linijos formoje. Grytelninkas pavaizduotas skurdžium ne tiek besistengiančiu nugalėti gyvenimo sunkumus, kiek veikti priešiška pasituriniams, o turtingesnis ūkininkas nupieštas niekšu, išnaudotoju, besirdžiu, keršto ir baismės vertu gaivalu.

Rašytojas Juozas Baltušis neblogas kūrėjas: jo knygą skaityti įdomu. Bet toji knyga būtų daug vertingesnė ir meniškesnė, jeigu joje nevyratytų agitaciniai ir komunistiniai propagandiniai motyvai. Bet ką galime norėti iš Lietuvoje gyvenančių ir kūriančių rašytojų, jeigu jiems uždėtas „apynasris“, verčias juos, anot L. Dovydeno, „cirko šuns ištikimumu“ sekti partijos liniją, kad pataikintų į bendrąjį taktą.

Juozo Baltušio knyga čia paminėta dėl to, kad joje autorius pasakoja ne tik savo „parduotųjų vasarų“ išgyvenimus, bet kai kurie epizodai paimti iš poeto Juliaus Janonio tėvų gyvenimo. Kaip pavyzdį galima paminėti J. Janonio Raštų II-me tome esantį jo motinos M. Janonienės pasakojimą (J. Jano-

nis Raštai II t. 489 psl.) apie tai, kaip sklypo, ant kurio buvo pastatyta Janonių pirkia, savininkas atėmė iš jos pagalgę už nesumokėtą kokią tai skolą. Tai visai neįtikinantis pasakojimas, nes tos žemės savininkas buvo poeto krikštotėvis, švenčių progomis jį (būsimąjį poetą) apdovanodavo ir šiaip jį mylėdavo. Tas vyras buvo: „linksmas žmogus, humoristas, pasakorius, žinojęs daug visokių nuotykių. Jis taip pat turėjo teigiamos įtakos Julijui, nes buvo gerokai prasilavinęs, aukštos moralės, labai teisingas žmogus“. (Literatūra ir kalba VIII tomas, 15 spl.). Panašiai liudija ir poeto J. Janonio jaunesnioji sesuo Emilija savo atsiminimuose. (Tie atsiminimai bus vėlesniuose šio rašinio skirsniuose).

Jeigu šių eilučių autorius turėtų nors truputėlį rašytojų gabumų, jis taip pat galėtų parašyti knygą. Ir toji, jo pirmoji knyga, būtų apie piemenavimą ir jo romantiką. Romantika? Juk tai kažkas švelnaus, kažkas smagaus, gražaus, svajingo. Taip? Bet kodėl romantika turi būti vien tokia? Juk ji kartais gali virsti ir grubia, — ir nesvajinga, ir nešviesi. Romantika, supraskime, galėtų būti grynas realybės atvaizdavimas. Juk taip galima, nes realybė yra tiesa. Ir ji ne visada šviesi ir viliojanti. Panašiai

būtų, jeigu kas rašytų apie piemenavimą — „parduotas vasaras“. Jose galima būtų rasti labai grubių, jokios romantikos savyje neurinėjų momentų, bet, iš kitos pusės, jose rastume romantikos visai skaidrios, gražios, šviesios, ir labai prasmingos.

Ir toje knygoje apie piemenavimą (Nukelta į 7 psl.)

SIŪSKITE PINIGUS LIETUVA GAUDAMI DAUGIAUSIA UŽ JUOS.

nemokėdami siuntimo mokesčių. GERIAUSIA IR VERTINGIAUSIA DOVANA YRA DOLERIŲ PAŽYMĖJIMAI, KURIE JŪSŲ GIMINEMS KETURIS KARTUS VERTINGESNI UŽ RUBLIUS, KĄ JŪSŲ GIMINIS GALI PAVIRTINTI.

Tik už JV dolerių pažymėjimus Jūsų giminės galės įsigyti viską, ką tik norės: maisto, drabužių ir daug kitų dalykų — amerikoniškų, vakarų Europos ir vietinių — tik per Vnešposylforgo specialias dolerių krautuvas labai žemomis kainomis.

Pilnai garantuota.

Jokių mokesčių.

už patarnavimą ar siuntimą nei siuntėjui nei gavėjui, nes viską apmoka Vnešposylforgas.

UŽSAKYKITE DABAR TIK PER INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street

New York., N. Y. 10010

Prašykite mūsų NEMOKAMO katalogo.

Igaliojtas atstovas

AMERICAN EXPRESS CO. ir PODAROGIFTS INC.

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

A. KUČYS

PASIKLYDUSIAM LIBERALUI

(Tęsinys)

3.

Ir tikra bėda tiems liudininkams! Kai vieni iš naujųjų liberalų juos vanaoja už kairumą, kiti gi, kaip V. Trumpos, priekaištauja, kad jų tarpe nėra kairiųjų. Ir susek, dabar, žmogau, kuriam čia iš jų įtikti? Štai, dėlko ir negalėjau, net jeigu ir norėčiau, sutapdinti naujuosius liberalus su Santaros-šviesos federacija. Nei jokia logikos premisa to neteistų man padaryti. Juk, kai kalba organizacija, tai kalba sutartinai, vieningai arba bent taip, kad nebūtų tuo pačiu klausimu griežtai priešingų teigimų, kaip tai yra pas naujuosius liberalus.

Kai kalbame apie kairumą, tai pasistenkime dar kartą atsipėti tą V. Trumpos mislę. Tokia proga gali būti, paanalizavus šiuos mano oponento žodžius: „Santara-šviesos ir „Metmenys“ rado daug pritarimo (net entuziazmo) kai kuriuose

socialdemokratų sluoksniuose, pavyzdžiui, dr. J. Repečkos ir J. Kiznio redaguojamame „Darbe“ (kuris, gaila, dėl mūsų visuomenės konservatyvumo buvo priverstas sustoti, kaip ir A. Mackaus redaguojamas „Margutis“).

Čia drįstu konstatuoti istoriko Vinco Trumpos didelį nerūpestingumą ar tiesiog ignoranciją faktams. Žurnalas „Darbas“ ėjęs ir buvo uždarytas ne kokioje ten žiloje senovėje, bet vos prieš keletą metų, taip, kad tuos įvykius daugelis iš mūsų gerai prisimena. Ir faktas yra tas, kad „Darbas“ nustojo ėjęs ne dėl visuomenės konservatyvumo, bet paprastų paprasčiausiai dėlto, kad jo leidėjai — Lietuvių Darbininkų Draugija nutarė jį sustabdyti. Ir nutarė jį sustabdyti, kaip leidėjai 1960 m. antrajame to žurnalo numeryje pareiškė, kad redaktorius J. Kiznis, nepaisydamas redakcinės kolegijos, kuriai priklausė ir prof. Steponas Kairys (tuo metu sirgęs) su J. Petrėnu, „užleido žurnalo puslapius A. Šalčiaus provokuojančiam straip-

sniui, suniekinančiam visa tai, dėlko kovojo ir tebekovoja visa lietuvių tauta, kurio mintys yra griežtai priešingos leidėjų puoselėjamam tikslui.“ Taigi, čia visuomenė yra niekuo dėta. Kas kita yra su tais skaitytojais, kurie, perskaitę A. Šalčiaus straipsnį, atspausdintą pirmajame 1960 metų numeryje, atsisakė daugiau tą laikraštį skaityti. Pažiūrėkime, koks buvo jų „konservatyvumas“.

J. Kiznio prašmugeliuotame straipsnyje, kurio antraštė yra „Apmąstymai apie dabartį ir ateitį“, A. Šalčius išveda, kad lietuviai politiniai emigrantai turi pripažinti esamą padėtį okupuotoje Lietuvoje kaip nepakeičiamą ir iš to pasidaryti visas išvadas: nustoti „politikuoti“, išmesti į istorijos sąslaviną visas mūsų politika besidominčias organizacijas ir jų vadus, o visą lietuvių išeiviją padaryti „nepolitine“ mase, kuri pritarų Lietuvos įjungimui į rusų bolševikų imperiją ir pati tenkintųsi tik lietuviybės išlaikymu. Tame straipsnyje yra tokių teigimų, kaip štai: „Nepriklausomybės era praėjo... Mūsų išeivijos lietuviška bendruomenė ir toliau bovijama 19 amžiaus „nepriklausomos vals-

tybės“ iliuzijomis... Komunizmo plėtimąsi vargiai begalima sustabdyti dabar, kai tik jis vienas tebėra pajėgus supramontinti primityvias tautas, nepriaugusias demokratiniam bendruomenės gyvenimui“... Tarp kitko, šių žodžių autorius, bendradarbiavęs slapyvardžiais Bruklino komunistinėje „Laisvėje“, grįžo okupuotą Lietuvon ir ten talkininkauja bolševikams, rašinėdamas į jų žurnalą „Pergalę“.

Labai nenorėčiau būti vėl mano oponento apkaltintas dėl insinucijų, kurių aš taip pat nemėgstu, bet logika padeda dabar man pamažu suprasti, kas yra tie V. Trumpos minimi „kairieji socialistai“, taip, anot jo, gražiai telpantieji liberaliniame sąjūdyje ir kokia yra jo kairumo samprata. „Darbo“ redaktorius J. Kiznis (skaitytojai jį gali dažnai užtikti „Vienybėje“) ar bendradarbis A. Šalčius buvo tie „socialdemokratų sluoksniai“, kurie parodę daug pritarimo (net entuziazmo) Santarai-šviesos ir „Metmenims“. Jie, vadinas, yra tie tie „kairieji socialistai.“ Socialistų ar dešiniųjų socialistų jis nepamini toje jo aprašytoje liberalų „happy family“.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 6-to psl.)

vimą būtų galima papasakoti paauglio, iškeldinčio iš skurdžios jo pirkelės pas ūkininką, kuris jį pasisamdė piemeniu, vidinius išgyvenimus, jo gailėstį palikti motinėle (tėvas jau seniai miręs), kuri jį globojo, leido mokytis; gailėstį atsiskirti su vyresniu broliu ir sėdute, ilgesį pirkelės, kur kudi-kystę praleido.

O čia, štai, nepažįstami žmonės, — jo dabartiniai šeiminkai. Jie ne kokie turtovaliai ar žemės savininkai, bet stamboko ūki nuomininkai. Ir tas ūkis yra toli nuo piemens gimtinės: visai Latvijos pasienyje, miškų apsuptas. Namiskių ilgesio kankinamas ir troškulio pamatyti motiną tu nesugebėsi nubėgti ten, nes nuotolis labai didelis ir kelias, kuriuo tu kartu su besikraustančiais dabartiniais tavo šeiminkais į čia atkeliavai, klaidus: kaimai, vienkiamiai, miškai. Nė nebandyk — paklysi. Nori, nenori — turi likti ir daboti tau pavestą kaimenę: karves, avis ir net kiaules, kurios miške, kartu su kitais gyvuliais įvartytos, visai nelinkusios pasilikti ir tik taikstosi išsprukti į plyną lauką. Ir tu turi likti čia, eiti tau skirtas pareigas. Tu liekti ir pradėti pažinti aplinką ir gyvulius, kurie tau pavesti daboti. Pamažu patiri, kur ir kodėl tavo kaimenė ramiau laikosi, sužinai, kodėl gyvuliai, būdami miške, ėda sausą, dulkančią žemę, nors čia pat žolės ik valios yra. Kaimeni išsintis, tu turi progos viską aplinkui apžiūrėti: medžius, krūmus, žoles, kalnelius ir daubas. Tau yra proga pasigėrėti, nes dar nevylyvas pavasaris, eglė naujomis metūgėmis ir eglė žiedais. Tą eglė

žydėjimą tu gali palyginti su prie tavo skurdžios pirkelės esančiame darželyje žydinčiomis gėlėmis. Ir tu galėsi pasidžiaugti eglė žiedų grožiu, kaip mergaitės džiaugiasi jų darželyje bujojančių gėlių žydėjimu... Tu sužinai, kur ir kodėl laukiniai karveliai tokius, o ne kitokius lizdus krauja, ir kodėl sakalas-kiškių gaudytojas vanagas, savo lizdą įsiruošia aukščiausiam, tik pačioje viršūnėje turinčiame, lyg lietsargi, šakų kepurę, medyje. Paskiau tu surasi visas vietas, kur sirpsta vienokios ar kitokios uogos, kur dygsta grybai. Taip pat tu patirsi, jog gyvuliai ne visus grybus mėgsta ir juos ėda. Kai kada užtiksi stirnų vaikus, taškuotus juodais lopleliais, kurie, jaunuoliams bresant, dingsta, ir taip pat tau teks pamatyti iš padangių kaip kulką žemyn šaunantį vanagą ir iš jo išskėstų nagų išsiplešiantį ir į kulynus galvotrukčiais įlekiantį zuikį. Čia pat upelis — Gervė, kurioje tu su šeiminko su tavim vienmečiu sūnumi, pietų metu, kai gyvuliai nuo vasaros karščių tvartuose ilsisi, gaudai paprastu kresčiu-kešeliu ludekas. O vėlais vasaros sekmadienį vakarais, dar nespėjęs užmigti, tu girdi šaunias jaunimo besilinksminančio gegužinėje, dainas. Argi tai ne romantika, kurią galėtų pilnumoje atvaizduoti tik talentingo rašytojo plunksna.

O tavo šeiminkai? Žmonės, kaip ir daugumas lietuvių kaimiečių. Tik vyriausiojo šeiminko tu niekada nepamirši. Ne dėlto, kad jis vasarvydžio metu, trumpiausiu naktų laiku, tik aušrai brėkstant tave keldav

vo sakydamas: "Kelkis, vaikel, karvytės ir avytės tavęs labai laukia. Dar vėsu ir rasa ant žolės didelė. Priganysi kaimenę. Kelkis, vaikel!"...

Tu nuo tave supančio miego svyruodamas atsikeli ir kartu su tuo vyriausiuoju šeiminku iš tvartų išvarinėji gyvulius ir atsiduri pamiškėje, kurioje tas pats šeiminkas piauna rasotą žolę. Pusryčių metu ateina šeiminkė ir perima kaimenės ganymą. O tu kartu su šeiminku eini pavalgyti pusryčių. Šeiminkas nešasi ant pečių užsidėjęs dalgę. Jis eina pačiu viduriu keliuko, bet dažnai išklysta ir paknopstomis atsiduria prie lygiagrečiai keliukui esančios tvoros. Neaišku, kodėl jis taip daro. Tik valgydamas pusryčius tu pastebi, kad šeiminkas, nešdamas prie burnos pilną šaukštą sriubos, pusiau-kely sustoja ir jo šaukštas kartu su ranka ima linkti žemyn. Pažiūrėk: šeiminkas valgydamas užsnūdo! Jis snaudė ir tuo lauku keliuku eidamas. Užtat pakniopstomis atsidurdavo prie keliuko tvoros...

Komunistinis rašytojas Juozas Baltušis ir šitokį šeiminką laikytų piemens skriaudėju. Skaudu būdavo kentėti miego troškulį, kai jį šeiminkas pačiame saldume pertraukdavo ir pažadindavo, bet tas pats šei-

mininkas dar mažiau miegodavo. Ir sakyk, jei nori, kad jis buvo "buožė" ar išnaudotojas!

Kai kada, šventadieniais, jis skaitydavo šventąsias knygas. Ir buvo diena, kai jis savo piemenuką pasikvietė į viršugrįtį ir jam, rodydamas grabą, tarė: "Va, vaikel, mano tikrieji namai, Pasidirbdinau tam, kad kitiems nereiktų vargti, kai aš mirsiu. Aš jame kartais atsiguliu ir bandau priprasti. Juk visą aužinybę jame išsėsinos..."

Jis turėjo keletą religinio turinio knygų ir kelias "Biržų Kalendorius." Sirgau knygų skaitymo liga. Išsinešdavau ne kartą dvasiškašias, bet jos labai vienodos, todėl kalendoriai daug įdomesni būdavo. Juos beveik mintinai išmokau. Ypačiai viliojo tuose kalendoriuose esantieji beletristiniai vaizdeliai ir eilėraščiai. Nedaug jų ten buvo. Tačiau patikdavo. Tje "Biržų Kalendoriai", spausdinami Martyno Yčo spaustuviėje Biržiuose, buvo leidžiami evangelikų-reformatų. Juose ir raštai to paties tikėjimo autoritų būdavo spausdinami. Poetas Stanislovas Dagilis ir Vaidilos Ainis daugiausia prirašydavo. Dagilio būdavo vertimų iš Puškino poezijos, o Vaidilos Ainio vertimų iš latvių kalbos (Gudbio — "Žmonės ir šuva") ir ori-

(Tęsinys 8-me pusl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materijolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Atrodo, kad jie neturi reikiamų kvalifikacijų. Kas kita jau su "kairiaisiais" tautininkais ir kairiaisiais katalikais. Tuo tarpu tie socialdemokratai, kurių tarpe buvo ir Steponas Kairys su K. Bielinu, nusprendę uždaryti "Darbą", buvę konservatyvūs. Tokią išvadą iš V. Trumpos dėstymo aš privalau padaryti, nes, kaip ir dar kartą pabrėžiu, visuomenės konservatyvumas nieko bendro su "Darbo" uždarymu neturėjo. Tai yra antras V. Trumpos atsakyme "raganų gaudymo" pavyzdys.

Gaila, kad prie anos nelaimingos "Darbo" istorijos V. Trampa prijungė ir garbingo atminimo Algimanto Mackaus redaguotą "Margutį". Ir tas žurnalas, esą, buvo priverstas sustoti dėl visuomenės konservatyvumo. Visur tos konservatyvios raganos švaistos. Tuo tarpu, kiek Čikagoje yra žinoma, jauno poeto talentingai redaguotą žurnalą visuomenė mėgo ir leidinio tiražas tarp tų, kuriems jis buvo skirtas, augo. Mums yra žinoma, kad "Margutis" nustojo ejęs, kai automobilio nelaimėje žuvo jo leidėja

L. Vanagaitienė ir redaktorius Algimantas Mackus.

4.

Kai kalbame apie naujųjų liberalų šneką apie socializmą bei kairumą, man dabar, skaitant V. Trumpos atsakymą, dėmesin krito jo ypatingai saldūs žodžiai dėl draugystės su socialistais. Stačiai įtartinai saldūs. Jis tai kartoją keliose straipsnio vietose. Štai, kad ir šie mano oponento žodžiai: "Jau minėjau, kad tarp santariečių - šviesiečių ir socialistų vyksta labai glaudus bendradarbiavimas. Galima pasakyti dar daugiau: toks prof. Steponas Kairys buvo vienas iš šviesos dvasios vadovų. Jo šūkiu "Veidu į Lietuvą" buvo paskirtas visas metų Santaros-šviesos suvažiavimas".

Gal ir buvo kada mūsų garbingo atminimo socialdemokratų lyderis šviesos dvasios vadovu. Ir labai gerai, kad toji organizacija turėjo savo metu tokį puikų ir taurų mokytoją. Tik aš stipriai abejoju, ar naujieji liberalai pasekė savo garbingąjį dvasios vadovą ir ar tinkamai gerbia jo atminimą. Ir aš prisimenu tąjį Santaros-šviesos suvažiavimą, kuris, anot V. Trumpos, buvo visas paskirtas Stepo-

no Kairio "veidu į Lietuvą". Ir aš prisimenu ano suvažiavimo pagrindinį kalbėtoją dr. Algirdą Greimą, kuris tada, kurdamas "kairumo mitą", pasakė ir vėliau "Metmenyse" išspausdino šiuos žodžius: "Dabartinis socialistinis režimas Lietuvoje yra realybė ir nebėra toks didelis baubas lietuviams, kadangi daug kas jame priimtina. Nematyti, kad istorinė ir geografinė situacija leistų greitai įvesti Lietuvoje kapitalistinę arba buržuazinę tvarką" ("Metmenys", 12 knyga, 26 psl.).

Ne, tokia kalba tikrai negalėjo būti Stepono Kairio, — Lietuvos nepriklausomybės akto signataro, Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto steigėjo ir ilgamečio jo pirmininko, žmogaus, kuris iki savo mirties niekad nėra padaręs jokio kompromiso kovoje už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, — darbų, minčių ir idealų dvasioje. Greičiau tai buvo parodija iš nuosirdaus ir prasmingo Stepono Kairio šūkiu "veidu į Lietuvą". Ir greičiau tai buvo ano šviesaus vyro atminimo bei vardo paniekimas, nes Steponas Kairys iki mirties buvo ištikimas siems savo žodžiams: "Žinodami, kiek neišvaizduojamo

ir baisaus pikto vyksta toje "socializmu" pridengtoje bolševikinėje satrapijoje — sovietų Rusijoje, dažnas nustoja tikėti žmogumi... Laimėjimą nulėms žmogus... Jaunime pačioje Lietuvoje. Tavo uždavinys bus sunkiausias. Turi pajėgti apsiginti nuo tau brukamos komunizmo "ideologijos", nuo vadinamo "leninizmo". Nesiduok klaidinamas Maskvos tariamu socializmu, kuriam iš tikrųjų tinka mongoliškos despotijos vardas. Visada mokėk tinkamai vertinti okupanto, tavo pavergėjo ir pikėlogijos priešo, režimą... Tad, jaunime, nepalaužiamai tikėk ir į mūsų pergalę, kad Lietuva bus laisva. Kovoje už mūsų laisvą ateitį būk ištvermingas ir nepalenkiamas. Tai yra Tau, jaunime, mano testamentinis žodis" ("Tau, Lietuva", 10 psl.).

Dabar norėčiau Vincą Trampą paklausti, kiek panašumo yra tarp šių Stepono Kairio žodžių ir tarp tų kalbų, kurios buvo skirtos menamai jo šūkiu "veidu į Lietuvą"?

Deja, kai kurie naujieji liberalai savo veiklą atsuko į okupuotą Lietuvą ne veidą su nuosirdžiu ir tyru žvilgsniu, pasakančiu be žodžių pavergtųjų su-

